

RIIGIKOGU

IV koosseis.

IV istungjärk.

81. koosolek.

11. juulil 1930.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõust.
3. Komisjonide täiendavad valimised.
4. Eesti-Taani vahelise kurjategijate vastastikuse väljaandmise konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsioon.
5. Üüriseaduse kaotamise seadus — redaktsioon.
6. Tolli-põhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — redaktsioon.
7. Kaubanduseseasutiste, ladude ja kontoreite teenijate normaal-puhkeaja kindlustamise seaduse muutmise seadus — redaktsioon.
8. Eesti Vabariigi 1931/32. a. kulude ja tulude eelarve arvel lepingute sõlmimise ja eelkrediitide määramise seadus — redaktsioon.
9. Rahavõltsimise vastu võitlemise rahvusvahelise konventsiooniga, selle protokolliga ja fakultatiivse protokolliga ühinemise seadus — redaktsioon.
10. Avalikkude algkoolide seaduse muutmise seadus — redaktsioon.
11. Teravilja kaitseseadus — II lugemisel.
12. Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
13. Järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 21.40 min.

Sekretäri kohal sekretäri teine abi **O. Gustavson**.

1. Päevakorra täiendamine.

J. Järve (krst) ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised.

2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis Eesti-Prantsuse 15. märtsi 1929. a. kaubanduskonventsiooni nimekirjade A ja B osalise muutmise kohta käiva protokolliga kinnitamise seaduse rahaasjanduse komisjoni, välispoliitilise külje suhtes väliskomisjoni.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Juhataja: Kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma nimel teeb rkl. J. Järve ettepaneku,

valida rahaasjanduse komisjoni liikmeks rkl. Raudkepi asemele, kelle rühm ära kutsub, rkl. Kapp.

Ettepanek võetakse vastu.

4. Eesti-Taani vahelise kurjategijate vastastikuse väljaandmise konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

5. Üüriseaduse kaotamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

6. Tolli-põhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

7. Kaubanduseseasutiste, ladude ja kontoreite teenijate normaal-puhkeaja kindlustamise seaduse muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

8. Eesti Vabariigi 1931/32. a. kulude ja tulude eelarve arvel lepingute sõlmimise ja eelkrediitide määramise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

9. Rahavõltsimise vastu võitlemise rahvusvahelise konventsiooniga, selle protokolliga ja fakultatiivse protokolliga ühinemise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

10. Avalikkude algkoolide seaduse muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

11. Teravilja kaitseseadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursööt.

Pealkiri võetakse vastu.

(§ 1.)

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seaduseelnõu I lugemisel oli mul võimalus juhtida Riigikogu tähelepanu sellele, et seaduseelnõu täiesti ilmaaegselt tahab laiendada seda korda, millega tahetakse kaitsta rukkimüüjaid, ka nisu ja tema saaduste peale. Siin on mitmelt poolt seda sõjaaegset litsentsidega rukkioistu korda meeldetuletavat uut kummalist korda nimetatud katseks. (A. Mõttus, tõer: Siin on ainult võimalus jäetud valitsusele.) See on ju õige, et tegelik elu on kõige paremaks kooliks. Kuid see tegeliku elu kool võib liiga kalliks minna ja lähebki, kui igat asja ainult selle kooli kaudu õpime. Meil ongi lastud end tegeliku elu koolist liigselt ja kallilt juhtida ja õppust anda. Üks niisugune kallis kool oli rahaliikumise korraldamine Eestis. Nende väärsammude tagajärjel, mis Eesti Pank teinud, oleme miljonid kroonid kaotanud. Need eksisammud oleksid võinud ära jääda, kui ei oleks seisukohale asunud, et meie oludes võib emissioonipanga asju korraldada omapäraselt, et meil ei ole tarvis ennast koormata ja kõita igasugu teooriatega. Meil ei arvestatud sellega, mis ütleb pangateooria, kuidas mujal asju aetakse, vaid taheti omapära luua, kuid see omapära, see elukool, katse, läks maksma väga suuri summasid. (J. Holberg, põl: Teie tegite aasta otsa uut teooriat, mis sellest välja tuli?) Eesti Pank on kustutanud 700 milj. senti, kuid ka Pikalaenu pangas on veel hulk laene, kus tuleb un-

bes paarsada miljonit maha kustutada, sellele lisaks veel, mis Eesti Pank on juba maha kustutanud.

Samuti on meil tehtud tollidega eksperimente, katseid. Üks niisugune eksperiment on see kõrge toll, mis maksma pandi läinud aasta sügisel tekstiilsaaduste suhtes. Mujal ei juleta ignoreerida niimoodi majanduse teaduse õpetusi ja katseid teha, nagu seda meil tehakse. Tagajärjed on meil käes, kuid vastutusekandjaid ei ole kusagilgi. Juba läinud sügisel ütlesime meie, et kõrgete tollide tagajärg on see, et tööstus satub kunstlikku õhkkonda. Kui tooresaine hind alaneb, ei ole turul tegurit, mis sunniks tööstureid alandama vastavalt ka valmisainete hinda. Alles pärast seda, kui meie poolt sellele juhiti tähelepanu, et puuvillahind on suurelt alanenud, on härra Riigivanem palunud riigi statistika keskbürood anda ülevaadet puuvillahindade suhtes, ja härra Riigivanem peab õigeaks, et puuvillase riide hind peaks vähemalt 3—4% odavam olema, (V a h e l h ü ü e.) millise summa võrra on tarvitaja ülekohtuselt maksustatud ettevõtjate kasuks.

Härra Riigivanem lubas alata vabrikutega läbirääkimisi, aga miks seda ei ole tehtud varem. (Riigivanem O. Strandman: Kuulge, härra Oinas, nüüd on just aeg.) Mispärast ei tehtud seda siis, kui tollide alamkomisjonis sellele tähelepanu juhiti, sest madalad puuvillahinnad kestavad juba üle poole aasta. Mispärast ei ole härra Riigivanem huvitatud ka villase riide hinnast, sest ka villahind on langenud üle 20%, rõhkem isegi kui puuvilla oma. (Majanduseminister J. Zimernann: Villase riide tolle ei ole mina korraldanud, seda tegite Teie.) Mina ei ole mingisuguseid villase riide tolle korraldanud, olles rahaministriks, vaid kergema villase riide kohta pandi uued tollid maksma Teie poolt läinud sügisel. (V a h e l h ü ü e.) Minule näib, et Teil on suur tahtmine vahele rääkida, aga selleks, et asjalikult vahele rääkida, on tarvis ka teada, mis ma räägin. (Hulgalised v a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja: Rkl. Oinas, praegu on arutamisel teravilja seaduse § 1, ja siin ei ole midagi tollidest.

A. Oinas (stp): Ma räägin sellest, et seadusega tahetakse teha jällegi uut suuremat katset. Mina leian, ja minu rühm leiab, et sellaseid katseid Eesti rahvamajanduse alal ei tohi teha, sest meie rahvamajandus ei ole selleks, et tema alal

rumalaid katseid tehtaks. Need katsed on sadandeid miljonid maksma läinud.

Mis puutub nisusse, siis, kui tahetakse teha ilmtingimata katseid, kui ei võeta arvesse neid seletusi ja andmeid, mida valitsus ja Riigikogu enamuse rühmad võivad leida vastavas kirjanduses, siis tehke see katse rukki kallal, jätke nisu rahule. Nisu suhtes ei ole vajadust seda katset alata. Kui peaks selleks tarvidus tekkima, ja kui rukkiga on katse tehtud, siis on võimalik ka nisu suhtes vastavad korraldused ellu viia. Teen ettepaneku:

§ 1. II lõige kustutada.

Ärge pilli lõhki ajage. Nisu peal on praegu toll olemas, kui ma ei ekski, siis umbes 7½ senti kilogramm. See on küllaldane toll, peale selle on valitsusel igal ajal võimalus seda tõsta. (J. Holberg, põl: Meie nisu ei osta keegi.) Härra Holberg, nisu ülejääke on meie põllupidajail ka väga vähe. Teie majapidamises Lõuna-Eestis võib ehk nisu olla suuremal määral, Teil on seal valitseda suur talu. Kuid suuremaid nisumüüjaid-põllupidajaid on võrdlemisi vähe. See väike kvantum nisu, mis müügile läheb, müüakse ümbruskonna elanikkudele. (Riigikogu Esimees K. Einbun d: Põhja- ja Lääne-Eestis kasvatatakse nisu rohkeim, kui lõunas, Teie ei tea.) Võibolla, Teie talus, mujal põhjapool küll mitte palju. Igatahes ei tarvitse luua nisu jaoks keerulist korraldust, sest nisul on terve rida saadusi, milliste müüki ja sisseostu tuleb korraldada, nagu manna, makaronid j.n.e. Kas on meil tõesti tarvis sõjaaegsele keerulisele korraldusele üle minna, kas on meil tarvis ennast isegi naeruväärseks teha Euroopa ees? (J. Holberg, põl: Euroopa ees?) Jah.

Aruandja O. Suursööt (lõpusõna): Kuna selles paragrahvis ei ole sugugi ette nähtud, et nisu kaitse selles seaduses ette nähtud kujul otsekohe ette võetakse, siis on fakultatiivselt Vabariigi Valitsusele võimalus antud, ja et sama ettepanekut korraldada rahaasjanduse komisjonis mõlemil lugemisel, mitmel korral aga hääletamusega tagasi lükatud, siis ei saa rahaasjanduse komisjoni nimel mina selle ettepanekuga ühineda.

Juhataja: Rkl. Oinas teeb ettepaneku,

§ 1. teine lõige kustutada.

See, kui eitav ettepanek, ei tule eraldi hääletamisele, Riigikogu liikmed ise teevad järelduse. Hääletamise korra mõttes tuleb teine lõige eraldi hääletamisele.

(Hääletatakse.) Teine lõige on vastu võetud.

(Hääletatakse.) § 1 on vastu võetud.

(§ 2.)

J. Teemant (põl): Ma arvan, kui riik kellegiga lepinguid teeb, nagu praegusel korral jutt on, siis ei ole mingisugust põhjust vabastada tempelmaksust lepinguid, ja ma arvan, et need peaksid üldise korra järele maksustatama. Ega keegi ometi ütlemas ei hakka, et need firmad, asutused või üksikud isikud, kes pealegi mitte ükski jõukad, vaid rikkad on, viljastamise operatsiooni oma peale võttes tarvitseksid tempelmaksust vabastamist. Riigil ei ole aga see mitte ükspuhas sissetulekute suhtes.

A. Jõeäär (stp): Ma toetan härra Teemandi ettepanekut, ja illustratsiooniks sellele, kuidasviisi meil tempelmaksu sisse nõutakse teistelt kodanikkudelt, tooksin siin ühe Põllutööministeeriumi teadaande. Palvekiri esitati ministeeriumile 15 väikemaapidaja poolt selle üle, et neile võimaldataks riigi maadest heinamaa saamine. Palujad on oma palvekirjale 50-sendilise tempelmargi pannud, arvates, et sellega asi on korras. Nüüd antakse neile teada: selle tõttu, et alla on kirjutanud 15 inimest, oleks pidanud iga paluja pealt eraldi palvekirja tempelmaksustama. Ministeeriumi arvates peab tempelmaks olema 7 kr. 50 senti, makstud aga ainult 50 senti. Tempelmaksu seaduse § 17. punkt 3. põhjal nõutakse eksijatelt kahekordset maksu, see tähendab 14 krooni. Kui seda ei tasuta, siis lubatakse palvekiri edasi saata otsekoheste maksude peavalitsusele trahvi määramiseks. Seal tuleb kümnekordne trahv, s. o. juba 14.000. Vaadake, kuidas vaeste inimestega, kes tahavad riigilt heinamaad saada, ümber käiakse. Heinamaa asemel antakse neile tempelmaksu trahvi, nii et nad mäletavad. (K. Päts, põl: Ametnik võib ka eksida, selleks on administratiivkohus.) See näitab, kuidas kehvalt inimestelt täpselt tempelmaksu nõutakse. Kas arvate, et nendel vaestel inimestel, kes selle palvekirjaga paluvad maad juurdelõikena, kerge on administratiivkohtu korras protsessida kuni Riigikohutuni, kus nemad lõpuks muidugi võidaksid. (J. Holberg, põl: Aga ametnik peab ka oma nahka hoidma, tema käest nõutakse muidu sisse.) Aga riik peaks ka oma nahka hoidma ja neid võimalusi mitte käest ära andma, kus temal võimalik on ärimeestelt

tempelmaksu saada. (K. Päts, põl: Ega see leivahinda odavamaks ei tee. Kui kuld suuremaks lähevad, lähevad leivahinnad kõrgemaks.)

V. Hasselblatt (sk-s-r): Et ma selle ettepaneku rahaasjanduse komisjonis tein, need lepingud tempelmaksust vabastada, siis tahtsin Riigikogus seda põhjendada. Esialguses seaduseelnõus oli öeldud, et kui riik ainuõigust ise läbi ei vii, vaid eraettevõtete kaudu, eraettevõtted viiksid riigi asemel riigi ülesandel need õigused läbi. Hiljem muutisime eelnõu redaktsiooni. Mõtte järgi tuleb nii välja, et antud korral riik ise monopoli ei tarvita. See oli üks põhjendus, miks ettepanek vastu võeti. Teine põhjendus oli see, et meil on Tempelmaksu seaduses ette nähtud, et kõik, mis tehakse ametiasutuste sunnil või nende nõudmisel, ilma et algatus tuleks eraisiku poolt, on tempelmaksust vaba. See nõudmine on ette kirjutatud meie valitsuselt antud korral ja sellepärast on kokkukõlas Tempelmaksu seaduse põhimõttega, et need oleksid vabad tempelmaksust. Kui valitsuse organ nõuab kirjalikku seletust kodanikult, siis need samad asjad on tempelmaksust vabad.

Peale selle oli majanduslik põhimõte. Seletuskirjas on öeldud, riik ei taha asja juures teenida. On selge, et mitte kaupmees, vaid eraisik-tarvitaja on selle maksu lõpulik maksja. Niisugused maksud veeretatakse ikka konsumentidele.

J. Teemant (põl): Maksude juures on ju küll nii, et teatavatel kõrdadel võib osa maksukoormat teiste kodanikkude peale veeretada. Praegusel korral arvan ma, et riik võib suuri summasid kaotada, kuna teiselt poolt on minul selge, et sellest kasust, mis riigi lepinguosaliste tasku jääks lepingute mittetempelmaksustamise korral, peaks osa riigile tulema. Operatsioonid on suured, teenistusevõimalused ka suured, sellepärast oleks õiglane, kui lepingud tempelmaksustatud saaksid.

M. Pung (mo): Austatud Riigikogu liikmed! Ma pean kahjuks tunnistama, et ma aru ei saa, mispärast praegu piike murtakse tempelmaksu üle. Siin on öeldud: „Üle andes sisseveo või ülesostu õigust eraettevõtetele või isikutele, riik ei võta oma õiguse üleandmise eest mingisugust maksu. Need lepingud on vabad tempelmaksust.“ Õiguse üleandmisega ei saa midagi teenida, siin ei ole lepingut. Siin ei ole juriidilise aktiga tegemist, lihtsalt importöör võtab luba palve põhjal,

25-ne tempelmark tuleb peale kleepida, ja kõik see operatsioon on tempelmaksstud. Ja kui siin olekski olemas mingisugune leping, siis ei oleks summa seal tähendatud, ning akt tuleks 10 krooniga tempelmaksustada. Need lepingud, mis operatsioonide tegemiseks sõlmitakse, on hoopis midagi teist. Nii et küsimus on ainult selles, kas need palved maksustada tulevad 25 margaga sisseandmise ja 25 margaga vastuse eest. (Riigikogu Esimehe K. Einbun'd'i vahelhüüe.) Igatahes see on tühine asi, ja sellepärast meil aega sugugi kulutada ei maksa.

Juhataja: Rkl. Teemandilt on ettepanek,

§ 2. lõpust kustutada: „Need lepingud on vabad tempelmaksust.“

J. Teemandi ettepanek võetakse vastu.

§ 2 võetakse vastu ühes parandusega.

(§ 3, variant — § 3 välja jätta.)

Majanduseminister J. Zimmermann: See paragrahv on liiga pikaks venitatud, ja viimane osa kordab seda, mis eelpool juba olemas, seepärast teen ettepaneku, välja jätta viimane osa ja § 3 vastu võtta järgmiselt: § 3. Põllupidajatel on lubatud selle seaduse alusel müüa omakasvatatud ja oma vajadusest ülejäävat rukist. See parandus ei muuda sugugi paragrahvi sisu.

J. Voiman (stp): Ma juhiksin Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et kui härra Majanduseministri ettepanek vastu võetakse, siis jääb seadusesse tühi koht. Tühi koht selles mõttes, et kui põllupidajatele on lubatud selle seaduse alusel müüa omakasvatatud ja oma vajadusest ülejäävat rukist, siis ei ole kusagil öeldud, kes teeb kindlaks ülejäägi, mis müügile läheb. (Pahemalt poolt: Valitsus oma määrustega!) Valitsus oma määrustega, no see see õnnetu asi ongi, et meil tahetakse kõiki asju lahendada valitsuse määrustega. Milleks siis üldse seda seaduseelnõu tarvis, jätkuks ju ainult ühest paragrahvist, nimelt et Vabariigi Valitsusel on õigus määrusi välja anda teravilja kaitseks, ja asi oleks korras! Ma saan sellest aru, see oleks kõige laialisem raamisedus. Siin on aga ikkagi teatavad piirami- sed ette võetud, ja kui piiramist tahetakse ette võtta, siis peab põhimõtted ära määrama. Kui aga seda ei tehta, siis jääb

seadusesse tühi koht. Ma ei tea, kuidas Vabariigi Valitsus mõtleb seda teha. Komisjonis räägiti mitmest moodusest, soovitati ankeet korraldada, kuipalju rukist kulub oma tarviduseks, mille juures peab kindlaks määratama, kuipalju põllupidaja ise tarvitab, kuipalju perekond tarvitab, ning kuipalju läheb teenijaskonna peale. Mis sellest üle jääb, seda võib siis müügilastele lasta. Teiselt poolt aga räägiti, et põllupidaja kõike rukist, mis ta ise arwab üle jäävat, võib ära müüa valitsuse poolt kindlaksmääratud hindadega. Näete, ka komisjonis olid suured lahkkelid, ja kui nüüd härra Majanduseministri ettepanek vastu võetakse, siis küsiks, missuguse mooduse järgi Vabariigi Valitsus kavatses käia? Selle asja üle olid õige teravad lahkkelid, ja kui sarnane parandus vastu võetakse, siis ma ei tea, millega see lõpeb.

Aruandja O. Suursööd (lõpusõna): See paragrahv on esitatud variandina, sellepärast ei saa ma komisjoni nimel seisukohta võtta.

Juhataja: Majanduseministrilt on ettepanek,

kustutada paragrahvi lõpp alates sõnadest „missugune ülejääk kindlaks määratakse...“ kuni paragrahvi lõpuni.

Ma juhin Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et käesoleva paragrahvi kohta on esitatud variant — § 3 välja jätta. Esimesena tuleb hääletamisele Majanduseministri ettepanek, hiljem paragrahv, ning Riigikogu liikmed teevad variandi suhtes oma järeldused.

Majanduseministri ettepanek võetakse vastu.

§ 3 võetakse vastu ühes parandusega.

§ 4 võetakse vastu.

(§ 5.)

H. Martinson (stp): Mina juba l lugemise juures tähendasin selle peale, kuidas mõneltpoolt katsutakse viljatagavarade arvele võtmisest kõrvale hoiduda. Ma paluksin seletust Vabariigi Valitsuselt, kuidas õieti mõeldakse neid tagavarasid arvele võtta? Kas ainult suurveskite või ka väikeste leivategijate juures? Mul on teateid, et mõned veskiomanikud katsuvad sellest arvelevõtmisest kõrvale hiilida ja mahutavad oma jahutagavarad juba nüüd väikeste leivategijate juurde ära, ja ei ole sugugi kindel, et nad suuremal hulgal seda

ei tee. (Majanduseminister J. Zimmernann: Komisjonis on seda seletatud.) Mina ei ole seda kuulnud, ja ega see kurja ei tee, kui Teie seda siin veel kord seletate.

J. Teemant (põl): Mina paluksin kustutada neljandas reas sõnad: „arvab nende tagavarad edaspidise aja sisseveo arvele või“. Paragrahv kõlaks siis nii: „Käesoleva seaduse maksamahakkamisel võetakse arvele äriliseks otstarbeks olevad rukki ja rukkijahu tagavarad.

Rukki ja rukkijahu hinna korraldamiseks Vabariigi Valitsus maksustab riigi kasuks mitte üle 5 sendi kilogrammilt.“

Arvan, et see osa, mis välja jääks, ainult segab.

Majanduseminister J. Zimmernann: Siin on igatahes tarvilik, et valitsusel oleks võimalus talitada mitmet viisi. Peaks ka võimalus olema tagavarasid arvele võtta selleks, et nende omanikke sundida tulevasest lõikusest kodumaa rukist ostma. Neile, kes selleks kindlustust ei anna, et nad kodumaa rukist ostavad, tuleb teatav maks peale panna.

J. Voimaa (stp): Tundub tõepoolest imelikuna praegusel juhtumisel valitsuse, eriti härra Majanduseministri seisukoht. Minu rühmakaaslane härra Martinson esitas küsimuse, kuidas ja kui kaugele mõeldakse minna viljatagavarade arvele võtmisel. Kas võetakse ka väikeste leivaäride tagavarad arvele? Härra minister tähendas, et selle kohta on komisjonis seletust antud. Ma tahaksin tähelepanu juhtida sellele, et komisjonis ei ole selle kohta seletust antud.

Teiseks ma pean siiski hindama härra Hariduse- ja sotsiaalministri esinemist hommikusel koosolekul. Ta esitas kõik seletused ja andmed seaduse kohta, mida ta kaitses, ja katsus isegi vahelhüüete peale vastata ning selgitada, kuidas olukord on. Nüüd aga, kui meil niisugune tähtis majandusepoliitiline küsimus arutamisel, kus juhitakse tähelepanu sellele, et siin igasugused spekulatsioonid võimalused võivad ilmsiks tulla ja palutakse selle kohta seletust, siis ei anna Majanduseminister mingisugust seletust selle kohta, kas ka põllupidaja, kui ta on ostnud omale tänava aastal vilja ja suvel või sügisel tahab selle ära müüa, võetakse ka arvele. (Majanduseminister J. Zimmernann: Kõik müügilolevad tagavarad võetakse arvele.) Kas talupidajatel ka arvele võetakse? Üksikutel väikestel nõndanimetatud vürtskaupmeestel on ka teravilja, kas see ka arvele võetakse?

(Majanduseminister J. Zimmerman: Ka võetakse.) Ma tahaksin siis näha, mis-suguse ankeedi põhjal Teie seda korraldate.

H. Miller (as): Austatud Riigikogu liikmed! Mina arvan, et seda ettepanekut ei saa kuidagi vastu võtta, mis tehtud rkl. Teemandi poolt. See osa on väga oluline ja just sellepärast, kui meie tagavarasid arvele ei võta, siis ei saa meie kuidagiviisi kohustada importööriseid meie põllupidajailt vilja ostma. Minu arvates ei ole siis vaja selle seadusega siin rutata, võime ka sügisele ta vastu võtta. See on lihtsalt mängimine ja naljategemine. Kui tahame, et põllumehed midagi võidaksid, siis peame viljaostu sügiseks läbi viima, aga kui selle osa maha kustutame, siis ei saa seda sügiseks läbi viia.

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Pean tarvilikuks toetada rkl. Teemandi parandust. Öieti võeti vastu analoogiline seisukoht rahaasjanduse komisjonis II lugemisel. Alles III lugemisel väikese häälteenamusega läks läbi teine seisukoht, mis seaduseelnõus praegu. Härra Miller'i arvamine on ekslik. Teatud rukkita-gavarad peavad maal olema. Mina ei mõtle „maa“ all ainult kohti väljaspool linnu, vaid Eesti riiki. Et olemasolevaid tagavarasid arvata tulevase sisseveo ette, see on täitsa ilmaaegne. Selle järele ei ole tarvidust, vaid kui rukkisaak selgub, siis valitsus kalkuleerib välja, kuipalju veel võiks sisse vedada. Seejuures arvestab valitsus loomulikult tagavara suurusega. Kui tagavarad suured, siis valitsus loomulikult ei lase ülejääki sisse vedada.

(Koosolekut asub juhutama Esimees K. Einbund.)

Ilma tagavaradeta peost-suhu elada aga ei saa. Meie nägime läinud aasta algul, kui halba seisukorda võib sattuda riik mõne suurema looduseõnnetuse tõttu. Läinud aasta talvel oli raske jää, laevad ei saanud liikuda, sissevedu oli seismas. Kui ei oleks olnud suuremaid viljtagavarasid, oleksid linnad jäänud raskesse seisukorda. Härra Miller'i teooria järgi peaksimegi elama peost-suhu.

Mis puutub küsimusse, kuidas talitada olemasolevate tagavaradega, siis on ette näha, et kui seadus maksa hakkab, siis rukkiahind siseturul varem-hiljem tõuseb. Meie arvame, et ei ole ülekohtus, kui need tagavarad maksu alla pannakse, sest kui neid ei maksustata, ei ole arvata, et leiva-

hind oleks madalam, vaid ainult ärimehed võiksid kasu saada üldsuse arvel. Kui hakkame nende suhtes edasi-tagasi talitama, ühe lao maksustame, teise võtame arvele, siis võimaldame korrupsiooni. Ma ei ütle, et tingimata kuritegevus järgneb. Kuid võimalusi selleks luuakse. Teame, mis juhtus litsentside süsteemiga, kuidas olid lood tolli peal. Mispärast avame nüüd uuesti ukse kuritarvitusele, kui seda tegelikult vaja ei ole. See olukord jääb tulemata, kui rkl. Teemandi ettepaneku vastu võtame. Sellega luuakse kindel vahe praeguse ja tulevase olukorra vahel, tõmmatakse kriips vahele. Mõni ärimees võib öelda, ärge maksustage minu tagavarasid, võtke nad arvele kui sissevedu põllupidajatelt ostetava vilja arvel. Kuid vabane-des maksustamisest, müüb oma tagavarad ära, saades kõrgemat hinda, põllupidajatelt ei osta aga midagi. Ta ei suuda enam äri pidada, ta ei taha äri pidada. Ei ole kriminaalparagrahvi, et teda vastutusele võtta. Võidakse ju öelda, et tuleb kohustus võtta. Milline see kohustus peab olema? Kas iga ärimees peab pangagarantii esitama? Arvan, lihtsam on Teemandi ettepaneku järele talitada.

See ettepanek on selge, mis tähtis, ta ei võimalda korrupsiooni.

Riigivanem O. Strandman: Vabariigi Valitsusel on päris selge, et kui härra Teemandi ettepanek, mida praegu rkl. Oinas nii soojalt toetas, vastu võetakse, siis järgmisel päeval rukkiahind ühes leivahinnaga tõuseb maksimumini, mis ta üldse tõusta võib. (J. Voimann, stp: Kas Teie arvate, et ilma selleta ei tõuse?) Vabariigi Valitsus ei kavatse maksustada neid ärimehi, kel tagavarad on ette panna, tingimisel, et nad viljahinda ei tõsta. Kui nad aga valitsuse ettepanekut vastu ei võta, siis pannakse nad maksu alla. Nõuab Riigikogu enamus, et kõik maksustatakse, siis Vabariigi Valitsus ei tee sellest tülisimust, aga siis need, kes seda toetavad ja nõuavad, kannavad vastutust selle eest, et leivahind otsekohe tõuseb.

R. Penno (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesoleva seaduse ülesanne on põllupidajatele võimaldada nende oma kasvatatud ja oma tarvidusest ülejäävat rukist selle seaduse alusel maha müüa. Praegu on selge, et valitsusel suuri raharessursse ei ole, et ta teostada saaks riiklikku ostu. Temal on küll teatavad tagavarad, mida meie eelarve korras Kaitsemisteeriumi varustuseks andnud, ja mille

peale lugupeetud rkl. Oinas tähelepanu juhtis. Peaülesanne jääb valitsusele leida vastavaid asutusi, vastavaid ühistegelisi ettevõtteid, vastavaid isikuid, kes seni tegutsenud... (J. P i i s k a r, stp: Kes spekulereivad edasi.) rukkisisseveol alal, et nemad neid ülesandeid, kodumaal rukkiostu, oma peale võtaksid, vastavalt selle seaduse alusel. Meie kõik teame väga hästi, et viimastel päevadel eriti on suuremal määral tagavarasid just välisviljas siin soetatud. On täiesti arusaadav, et niisugusel puhul, kui rkl. Teemandi paranduse-ettepanek vastu võetakse, valitsusel võimalust ei ole nende tagavarade arvel nõuda kodumaa vilja ostu. Siis on vist selge, et käesoleval sügisel need ettevõtted ja ärid kodumaalt vilja ostma ei saa, keegi ei lähe sisseveoluba hankima. Siin näeme, et riigil ei ole võimalik millegagi seda teostada. Siis on selge, et käesoleval aastal seadus mõju ei avalda kodumaa ostuks.

Neil põhjustel arvab meie rühm, et selle redaktsiooni vastuvõtmise ei ole soovitatav, ja hääletame rkl. Teemandi paranduse-ettepaneku vastu. (P a h e m a l t p o o l t: Põrutage aga edasi.)

A. O i n a s (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigivanem härra Strandman teatas, et kui härra Teemandi ettepanek vastu võetakse, siis valitsus saab seda teostama, aga härra Riigivanem lisas juurde, et vastutus selle eest, kui leivahind peaks tõusma, langeks siis nende peale, kes selle paranduse aitasid Riigikogus läbi viia. (H ü ü d e d: P ä r i s õ i g e !) Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie oleme üldse selle seaduseelnõu vastu, ei pea üldse seda õigeks.

Mis puutub aga parandusse, siis arvestades sellega, et kui seadus ellu viiakse, siis rukkiahind niikuinii saab tõusma, loobume hääletamisest paranduse kasuks, et mitte võimalust anda niikuinii tulevat leivahinna kallinemist demagoogiliselt meie kaela veeretada. Meie ei taha osa võtta teost, mille tagajärjel meile vari langeb. (N a e r.) Tehke teie nagu seda heaks arvate. Teie olete selle seaduse isad, olge lahked, jätkake ise oma tööd.

A. J õ e ä ä r (stp): Lugupeetud rkl. härra Teemant ei arvesta nähtavasti mitte selle seaduse iseloomuga, selle seaduse sihiga, ja ta on vist sellel eksiarvamisel, et meil praegusel juhtumisel tõepoolest tegemist on mingisuguse teravilja kaitseseadusega. Ta otsustab selle seaduse pealkirja järgi. Aga sellele „teravilja kaitseseadusele“

on see kõlav pealkiri antud ainult mingisuguseks suitsukatteks. Sellest on siin juba enne teiste poolt pikemalt kõneldud, ma ei pruugi seda korrata. Selle suitsukatte taha tahetakse varjata sootui teistsuguseid kombinatsioone, millel teravilja kaitsesega ja põllumajanduse kaitsega niisama vähe ühist on, kui kärneriks pandud kitsel on ühist kapsakaitsmise huvidega. Ja milleks sarnane suitsukate tarvis on? Ka see on teil väga hästi teada, ja selle juures ei hakka ma pikalt peatuma. (P a r e m a l t p o o l t: Rääkige sellest ka, aega on!) Jah, aega on keskööni, seda ma tean. Teie teate aga seda asja palju paremini kui mina, sest seisate asjale ligemal. Sellepärast ma arvan, et kui härra Teemant tahab ära võtta käesolevalt seaduselt tema õiget sihti ja otstarvet — kõige suuremat võimalust spekulatsiooniks ja korrupsiooniks —, siis ta tahab seaduse sisu ja mõtte ära kaotada. Kõik rühmad on huvitatud sellest ja astuvad selle paranduse vastu välja, isegi lugupeetud Riigivanem pani oma raskuse selle paranduse vastu kaalule. Meil on selle kohta näiteid küll ja ei pruugi kaugemale otsima minna. Tuletagem ainult meelde tubakatolle. Kui omalajal Eestisse sisse olid veetud tubakatagavarad, mida jätkus 2½-aastaseks tarvituseks kogu Eesti vabariigi kodanikkudele, siis tõsteti tolle, ja teie teate väga hästi, kes ja kuipalju sellega võitis. (K e s k e l t: R o t e r m a n n !) Ei, Roter mann ei saanud tubakatollidest mingit võitu. Aga Teie teate sama hästi, et tõsteti ka nisutolle, mille läbi vilja sissevedavad suurärid miljoneid võitsid, teate, kui suured olid need kasud ja missugused teenimise võimalused selle läbi neile ärimeestele muretseti. Samasugune võimalus on ka selle paragrahviga loodud, ja kuidas teie tahate siis selle võimaluse ära võtta!

L. J o h a n s o n (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Rahvaerakonna juhi ja teiste kõnedel on siiski mõju olnud koalitsiooni peale, ja mõju eriti just Riigivanema peale. Rahvaerakonna juht tuli siia kõnetooli ja ütles, et paneme selle seaduse maksma, aga vastutust enda peale ei mõtlegi võtta. Teised lasid ka välja paista, et nad vastutada ei taha. See on pannud härra Riigivanema mõtlema, ja ta on hakanud otsima seadusest konkse, kuidas seda vastutust enda pealt ära veeretada. Ja nüüd leitakse, et kui § 5 sel kujul vastu ei võeta, siis leivahind tõuseb, ja nemad selle eest vastutada ei saa. Ärge arvake, härra Riigivanem, et Teile vastutusest vabane-

mine ja vastutuse teiste peale veeretamine nii kergeks tehakse. Panete toime missuguse teo tahes ja surute läbi missuguse seaduse tahes, mille kohta ütlevad Teie oma koalitsiooni sõbrad, et see sünnitab kahju, mida ei saa välja põletada isegi põrgukiviga, kuid vastutate ise selle eest.

(Koosolekut asub juhutama teine abiesimees **R. Penno**.)

Mis § 5. puutub, siis ei ole kahtlust, et põllumeeste ettepanek on sisuliselt õigem. Siin tuleb niisugune lugu, et ühel osal võetakse viljatagavarad arvele, teisel aga mitte. Selle maksustamise juures sünnib niisugune kauplemine, et need, kes oskavad rohkem välja kaubelda, kes tunnevad, missugusele nupule vajutada, need saavad soodustusi, kuna aga teised maksu 5 senti kilogrammilt. Ma ei tea ette öelda, kelle huvides need soodustused sünnivad ja kellest see oleneb, kas ametnikkudest või mõnest muust, sest raske on ette öelda, kelle huvides see kõik sünnib, sest raske on ette näha korruptsiooni avaldusi. Lugu oleks lihtsam, kui kõik tagavarad tehtaks kindlaks ja pandaks maksu alla, kuid käesoleva seadusega seda ei tehta. Kui suured summad niisugune talituseviis annab üksikutele äridele, selle kohta ei ole minul andmeid, võibolla, et neil, kes seda seadust kaitsevad, on need andmed. Kuid see on kindel, et mitmekümne miljonilise amnestia võib see 5-sendiline maks anda üle öö mõnele ärile, ja need inimesed võivad tänulikud olla nende vastu, kes neile selle amnestia võimaldanud.

Kui nüüd härra Riigivanem katsub niisuguste nähtuste puhul, mis võivad korruptsiooni tekitada, eneselt vastutust ära veeretada, siis jääb püsima see seisukoht, mis minu rühmakaaslane deklareeris, et vastutus jääb teie peale, ja teie peate seda vastutust ikkagi kandma. (T ö ö e r a k o n n a r ü h m a s t: Kanname ka!)

Riigivanem O. Strandman: Ladina vanasõna ütleb, et laimake, laimake, ikka midagi jääb sealt rippuma. Ja see on teada, tihti-peale jääb midagi rippuma. Mina ei ole tahtnud vastutust oma pealt ära veeretada, mina võin vastutust selle eest kanda, mida ma ette panen ja õigeks pean, praktiliselt õigeks pean. Härra Johanson oli eile rahaasjanduse komisjonis enne rkl. Tõnisson'i kõnet ja kuulis, et mina seal just sedasama ütlesin, mis siin. Tema on noorem minust, tal on suurepäraline mälu ja ta teab, et mina seda mitte

härra Tõnisson'i kõne mõju all öelda ei võinud. (V a h e l' h ü ü e.) Aga ma ütlen üht, mis korruptsioonis puutub, et mitte ühtki puuda vilja laos ei vabastata maksumust, ei võeta arvele salaja, kõik see sünnib avalikult. Riigikogu võib igat asja teada. Aktid seatakse selle kohta kokku, ja missuguse hinnaga leiba peale selle müüakse, see on ka Tallinnas igale inimesele teada, kes seda teada tahab. Leiva hinna tõusu teavad turunaised kohe, ja Riigikogu liikmed, kui nad huvi tunnevad, teavad seda ka teisel hommikul. See kõik sünnib avalikkuse ees. Terve praegune insinuatsioon on odav poliitiline võte. Mina arvan, kes teises mustust näeb, sellel peab omal ikka kaunis must süda olema.

J. Teemant (põl): Minu härrad! Mina ei tea, mis rahaasjanduse komisjonis räägitud on. Mina olen lugenud sellest ajalehes, aga ei mäleta, et seal kriisist selle paragrahvi muutmise korral oleks jutt olnud. Nii siis peaks see küsimus praegusel korral kõrvale jääma. Mina arvan, et ilmaaegu oli teatud ärevus härra Riigivanema juures minu ettepaneku puhul, see oli ilma tõsise põhjusega. Mina vaatan ärimeeste peale nõnda, nagu tegelik elu seda sunnib mind tegema. Kui võtame selle paragrahvi vastu, nagu see enne oli, siis on karta, et riik jääb suurtest summadest ilma. Meil on hulk ärimehi, kellelt ei ole riik seda pärast kätte saanud, mis ta oleks pidanud saama. Ma kardan ka praegusel korral, et müüakse ära suured tagavarad, kuna riik ei saa seda enam kätte, mis ta saama peaks.

Selle kindlustuseks, et riik ei jääks ilma suurtest summadest, on vaja, minu arvates, § 5 vastu võtta sellel kujul, nagu ma seda ette panin. Sellega põhjendangi ma oma ettepanekut. Aga veel üks huvitav asjaolu.

Ühe koalitsiooni rühma juht astus täna siin välja, ja kui ma neid eeldusi kuulsin, mis ta siin ette tõi, siis pean ma ütleva, et need eeldused olid täitsa elulised, järeldused aga, mis see härra tegi, ei olnud kuidagi loogilises kooskõlas nende eeldustega. Ma mõtlen sellega härra Tõnisson'i. Kui härra Tõnisson seaduseelnõus midagi head ei leidnud, siis arvasin mina, et ta sellest teatud järeldused teeb, et ta ette paneb, seda seaduseelnõu tagasi lükata. Vähemalt oleks ta pidanud erapooletuks jääma, kui ta koalitsioonile raskusi ei tahtnud sünnitada seaduseelnõu vastu hääletamisega. Ta aga teatas, meie hääletame selle eelnõu poolt. Ma ei saa aru, kui üks asi halb on, siis on see halb, siis ei saa

ometi poolt olla. Mispärast see täna kõik nii sündis, ma ei tea.

Igatahes kaaludes seda seisukohta, mis täna ette kanti, jäi mulle palju aru saamata. Kõik see tuletab mulle ühe minu mõtteseltsilise seisukorda meelde; see oli küll juba ammu, kui ta Põllutöoministriüriümis käis, siis olnud ta sealt välja tulles ikka rumalam, kui ta sinna sisse läinud. Ma pean ütleva, seda kõnet kuuldes tuleb kahtlus, milleks siis öieti kõik meie parlamendi töö. Tehtakse seaduseandluse sarnaseid järeldusi, millega ise päri ei võida olla, silmas pidades enese poolt õigekspeetud eeldusi. Meie võime ju igaüks omalt seisukohalt elunähteid hinnata, kuid kui meie midagi tõeks peame, siis igatahes järeldused peavad kooskõlas olema selle eeldusega, vähemalt ei saa õigustada sarnast teguviisi, kus viimane ei ole kooskõlas tegutseja veendumusega. Igatahes praegune eelnõu on üks iseäraline seaduseelnõu. Kui aga Eestis on tarvis tööstuste kaitset, siis pannakse telegraafi teel tollid maksma ja ei ole selle maksmapanemise juures 5 minutitki kaheldud. Ma arvan, kui üks tööala, ükskõik missugune, ennast ära ei tasu, kui olukord sarnane on, et ettevõtja juurde peab maksma, siis on see tööala rahvamajanduses halvas seisukorras, siis peab selle seisukorra vastu võitlema, peab sellel tööalal ettevõtjale appi tulema. Selleks abinõuks on riigis seni tollid peetud, seda abinõu on Eestis ka seni kasutatud. Telegraafi teel isegi on nii mitmelgi korral meil tööstuste saaduste suhtes tollid rahulise südamega maksma pandud. On juba ka aasta möödunud, kui viimati kahes tööstuses peajaslikult kaitsetollid maksma pandi valitsuse poolt kiire korras, seaduseandlik kogu ei ole isegi seni neid arutanud. Kui on aga jutt põllumajandusest, selle kaitsest, siis näeme, on jutt hoopis teine. Siis kaalutakse, kaalutakse ja mõeldakse. Siis viibib ja viibib kaitse tarvituse otsustamine. Viimaks on ilmunud praegune seaduseelnõu, mida meil Riigikogu liikmetel, õnn on arutada. Ma tahan seega öelda, et mis ühele tööalale kaitseks hea, see on ka teisele hea. Meie näeme aga tööstuste suhtes praegusel ajal eesõiguslikku seisukorda: teataval ajal minnakse neile tõsiselt appi, ja mitte ainult ühel viisil, ning ei kahelda selle abi tarvituse juures sugugi, vaid nõutakse rahvaesinduse käest isegi selleks suuri krediidisid. Ma ei ütlen, et see ei peaks mõnikord sündima. Ma näen aga üht, et meil on teatud grupid kodanikke olemas ja need grupid saavad ja saavad, saavad alalõpma-

ta seni toetusi igasugusel näol ja saavad seda tööstuste alal. Kuivõrt see just õigustatud on, selle juures ma kahtlen tõsiselt. Põllumajanduse alal näeme aga üsna teist. Ka praeguse eelnõu arutamine ja vastuvõtmine oleks pidanud sündima palju varem, juba ammu. Praegu öeldakse, sünnib suur ülekohus, inimesed on juba palju vilja sisse toonud. See sissetoomine oleks aga palju vähem olnud, kui oleks seaduseelnõuga ennem tulnud; palju väikesemad oleksid olnud ka raskused, mis meil nüüd ees seisavad. Asjata on meil kaheldud põllumajanduse kaitse tarvituse juures. Täna kuulsime meie härra Riigivanemalt, et meie põllumajandust on tarvis kaitsta, et Eesti põllumajandus on Eesti riigimajanduse nurgakivi. Kui see nüüd nii on, siis on loomulik, et nurgakivist oleks pidanud peale algama ja seepärast oleks pidanud põllumajanduse tõsise kaitsega juba ammu algama. Ma ei taha sellega härra Riigivanemale isiklikult etteheiteid teha, selle kurjuse juur istub seal. (N a e r pahe-mal pool.) Riigivanema rühm on seal, kes ei lase tegutseda paremaid vaimusid; selle rühma valitsus on see, mis väga kahjulik on meie Eesti riigile. Paremad vaimud ei saa meie praeguse riigikorra juures seda läbi viia, mis üldsusele tõsiselt kasuks tuleks, sest seal on üks väikene kümneliikmeline rühm, kes meie jõudude vahekorra tõttu Riigikogus, kus tihti kaks-kolm häält otsustavad on, igat asjalikku algatust takistada võivad ja seda läbi ei lase, kui see poliitiliselt neile mitte kasulik ei ole. Tegin need paar vahemärkust selleks, et see selge oleks sellele rühmale, kes teatud kordadel, kui see neile kasulik on, kui tolm kaob Riigikogu saalist otsustamisel, et teised sellest halvast mängust ka aru saavad; vaadake, tühjad on pingid seal, tullakse muidugi pärast tagasi ja pestakse oma käsi, vaadake, meie ei ole selles süüdi. (K e s k e l t: See on Tonkman'i jutt.) Tonkman räägib, minu härrad, väga tihti õigust. Pärast, kordan, tuleb see rühm oma neitsilikult puhtusega tagasi, teised on süüdi kõiges, nad on ainult riigi päästjad.

Nende jõudude vahekordade tõttu on ka seletatavad need nõrkused praeguses eelnõus, millest rääkis meie rühma lugupeetud esitaja. Meie, põllumehed, teeme aga kõik, et eelnõu siiski vastu võetakse, olgugi puudustega, et selle läbi ometi midagi kätte saada, kuna meil rohkem praeguste vahekordade juures kätte saada võimalik ei ole, ja selles, ma ütlen, olete teie, härra Riigivanema rühm, jälle, minu härrad, süüdi. (M. J u h k a m, tõer: Eks võt-

ke jõudu juurde! — L. J o h a n s o n, stp: Siin on jõud, kes teid ükskord maha lööb. Kondipuru ei jää ka järele.)

O. K a s k (töer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma kahetsen väga, et auväärt rkl. Teemant siin täiesti põhjendamata sarnaseid süüdistusi on meie rühma peale visanud. Siin on toodud ette, nagu oleks tööerakonna rühm sihilikult tagasi hoidunud sel puhul, kui olid mitmesugused tähtsad seadused arutamisel, see ei vasta tõe. (J. V o i m a n, stp: Rasvatollide puhul kus olite?) Nii põllumeeste, sotsialistide ja mitmesuguste erakondade rühmad, kui arvati, et koosolek pikalt kestab, on oma nõupidamisi teinud. (J. T e e m a n t, põl: Ära väsisite, rahu oli tarvis.) Härra Teemant, lubage ma räägin, ma ei räägi nii ägedalt ju. Et tööerakondlasi saalis ei ole olnud, et meil oma nõupidamine oli koosoleku kestes, siis hääletamise juures käidi saali kutsumas. Nii üleolevalt teistele näidata, see ei ole korrekt, härra Teemant, Teie poolt. Meie oleme rasvatollide poolt olnud, ja nüüd ühel juhul, kus tähtis oli nõu pidada ja saalis pikemad vaielused kestsid. . . (J. T e e m a n t, põl: Miks nõupidamine pidi just siis olema, kui seadus oli vastuvõtmisel?) Kuulsin, et sotsialistide poolt olevat provotseeritud, auväärt härra Teemandil on nendega lähemad sidemed ja hingeline kokkukõla, olete leidnud jälle ühe numbri. Ei ole tarvilikud ega soovitavad teravilja kaitseküsimuse juures teravused. Siin on leitud teatud alused, ja ma kuulasin suure huviga, ka minu partei kaasvõitlejad jälgisid huviga, kuidas põllumeeste kogude esitaja tagasihoidlikult ja ülevaatlikult seletas, et nemad seaduse poolt ja ühinevad. Teame, et igas erakonnas on neid, ka põllumeeste erakonnas, kes seadust ei poolda, kuid ometigi on jõutud otsusele — ühineda valitsuse ettepanekuga. Ei taha uskuda, et põllumeeste kogude enamus seda ettepanekut pooldaks, sest nemad deklareerisid, et nad valitsust toetavad. (J. V o i m a n, stp: Pange aga plaaster peale!)

Tööerakonnal ei ole kerge olnud selle küsimuse juures, ja auväärt härra Riigivanem on ka täna ette toonud, et ühenduses teravilja kaitseküsimusega on tulnud mitmesuguseid küsimusi lahendada. Teravilja kaitseküsimus ei ole lihtne. Siin on palju samme ja meetodeid, mis teistes riikides on tarvitusel. Ei või öelda, et kuskil riigis nendega just rahul ollakse, igas riigis on selle üle vaielusi. Ma kuulasin imekspanevalt auväärt härra Tõnisson'i kõnet: kui

halvakspanevallt, mahategevallt tema seadust arvustas. Mina tõesti imestasin, kuidas seisukohad võivad muutuda. Ka tulid ootamatult järeldused härra Tõnisson'i kõnest, ja ootamatult tuli see kõne lõpp, kus lubati poolt hääletada.

Minul on käes „Postimees“ nr. 82, kus pealkirjade all „Liikuvad tollid“, „Teiste maade kogemused ei anna põhjust vaimustuseks“, „Kardetav „pump“ produtseerijale ja tarvitajale“ — kus liikuvate tollide kohta väga arvustavalt ja raskelt kirjutatakse, kus tuuakse Inglismaalt näiteid ja öeldakse, et „Liikuvate tollide mõju ei ulatanud sadamalinnade piirkonnast palju kaugemale, sisemaal vähemalt ei olnud neid sugugi tunda. Küll aga võimaldasid nad suurt spekulatsiooni teraviljaga ja vaheltkasu, mis veeres kaupmeeste taskusse.“ Ja lõpuks kokkuvõttes öeldakse: „Kõigil neil kaalutlustel arvame meie, et ei maksaks liikuvate tollide ümber suuri illusioone teha. Nii teravmõttelised kui meie ka olla ei taha, ei saada ikkagi üle pahedest, mis juurduvad asjast enesest, ja see võib soovitud kasu ja rahuldustunde asemel tuua ainult pettumust ning rahulolematust.“ Seda kirjutati „Postimehes“, kus on auväärt härra Tõnisson toimetajaks. Mõni aeg tagasi arvustati tolle, täna aga soovitati liikuvaid tolle, mida pooldas ka rkl. härra Teemant.

Tollideküsimus oli absoluutselt vastuvõtmatu meie rühmale. See oleks kaasa toonud leivahinna suure tõusu. Vabariigi Valitsus on püüdnud teise süsteemi omaks võtta ja lahendada seda küsimust nüüd, kus niipalju vilja sisse veetud. Ja see paragrahv, mis praegu kõne all, on väga oluline just sellepärast, et hoida ära leivavilja suurt tõusu, kusjuures garanteeritakse omamaa põllumeestele vilja eest, mis nad turule saadavad, summa, mis tootmiskulud välja teeb. Ja meie ei tohi unustada, et meie riigis on väikepõllupidajad, asunikud, lahtised inimesed linnas ja maal enamuses, ja tööerakonna kohus on võidelda selle eest, et mitte ainult suurpõllumeeste huvisid ei kaitstaks. Ja siin on leitud abinõu, mis on teistes riikides proovitud, ja kui seda tahetakse maksma panna, siis on see suur samm edasi.

Agas kui üht kaitseabinõu nii maha tehakse, ja igaüks katsub vastutust enesest eemale veeretada, muidugi sel teel võivad asjal halvad tagajärjed olla. Meie oleme ühel meelel ühinenud sellega ja toetame Vabariigi Valitsust selle teravilja kaitseaduse maksmapanekul. See on väga raske majanduslik probleem, aga meie loo-

dame, et ta annab häid tagajärgi. Igatahes ei ole ühtki teravilja kaitset, millel ei oleks puudusi. See küsimus tuleks nii läbi viia, et rahvamajandus kasu saaks.

L. J o h a n s o n (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Härra Riigivanem põhjendas selle seaduse vajalikkust sellega, et tarvis kaitsta põllumehi, teravilja kasvatajaid. Selle kohta on toodud andmeid, kes on teravilja kasvatajad, kuipalju neid on, ja kes seda müügil saavad. Meie poolt on näidatud selle peale, et just popsid, asunikud ja väikepõllupidajad, kes teravilja kasvatajad ei ole, selle seaduse elluviimisel kannatavad. Selle vastu ei ole vaieldud, ja selle vastu ei saagi vaielda, sest kellel teravilja ei ole, see peab seda ostma ja selle eest rohkem maksma. (Riigikogu Esimees K. E i n b u n d: Aga mis ajast saadik asunik on väikepõllupidaja?) Mä mõtlen asunikke, keda kirjutatakse ilma jutumärkideta. (Kaitseminister O. K ö s t r i vahelhüüe.) On asunikke, kes müüvad ja selle juures on nad päris tõsised asunikud, ja on asunikke, kes ka müüvad, aga selle juures ei ole nad tõsised asunikud. Mis teie aga nüüd kuulete? See seadus ei olevat põllumeeste huvides, tähendab viljakasvatate huvides, vaid see on nõndanimetatud väikesemehe huvides! Sellelt seisukohalt tuleb ja kõneleb härra Kask, et vaadake, mida teie tahate, meie peame kaitsma väikesi mehi, ja siis loeti üles popsid, asunikud, maatamehed. Ei pannud tähele, kas töölisi ka nimetati, sest naer oli niivõrt suur, et ei olnud võimalik kuulata. (K e s k e l t: Sotsid!) See klass, keda teie sotsideks nimetate, töölisklass, on suutnud end niipalju organiseerida, et $\frac{1}{4}$ Riigikogu koosseisust, rohkem, 30% on neil esindust, ja teil tuleb sellega siiski arvestada. Ei saa end toetada vastu maa pinda ja selga tugitoolile panna ja öelda — meie ja meie. Ka neil, kes meie seljataga, on hääleõigus. Seda peate tunnistama. Nüüd ütlete, et see seadus antakse välja tööliste huvides, antakse välja proletariaadi huvides, kelle hulka kuuluvad popsid, kellel ei ole üldse teravilja maas, kes end elatab kartulitest ja kes oma lehma peremehe karjamaale saadab, kellel ei ole üldse rukkipoletu, vaid kes kott seljas mööda küla käib rukkijahu otsimas, selle heaks antakse teravilja kaitseseadus välja. See ei ole sugugi majanduslik seadus, see on sotsiaalseadus. Ma arvan ka, et niipea, kui see seadus vastu võetakse ja heaks kiidetakse, see ka homme ilmub tööerakonna hääletorudes, ja kui rattad hakka-

vad küladesse veerema, siis ka seal räägitakse, et teie huvides andsime selle seaduse välja, teie, väikeste meeste huvides. Aga nii väikesed ei ole need mehed mitte, et nad laseksid end petta sellest käolaulust, ja laseksid pesast välja visata munad selleks, et sinna uued käomunad asemele munetaks.

J. T e e m a n t (põl): Viljakaitse juures ei tohiks meie üht asja ära unustada, mis minu arvates oluline on, nimelt pole kellelegi uudis, et meie sajad miljonid välja anname selleks, et väljamaalt rukist sisse tuua. Meie peame selle rukki eest välisvaluutat maksma. Meil on aga teada, kuidas meie välisbilanss seisab, ja kui meie sedaviisi edasi tegutseme, siis võib sarnane seisukord tulla, et meil raskusi on välisvaluutaga, tuleb puudus. See on ometi väga tähtis. Kui meie oma kodus nii asja korraldame, et meil viljakasvatus, praegusel korral on jutt rukkist, ennast ära tasub, siis on kindel, et inimesed hakkavad rohkem rukist kasvatama, mis meil on võimalik, sest Põhja-Eestis on maapind vähemalt sarnane, et tema peal võib vähem ehk rohkem rukist kasvatada. (Kaitseministeeriumi O. K ö s t r i vahelhüüe.) Teie, koonduslased, ka kasvatate rukkid, ja kui ka seda ei oleks, siis ei tohiks ometi unustada, et meie ei saa nii kitsa kildkonna mehed olla; meil peavad riigihuvide kõrgemal seisma, meie peame oma riigielu nii korraldama, et meie majapidamine tasakaalus on, et meie omaga välja tuleme, ja et meie ei satu sarnastesse raskustesse, nagu meie praegusel korral juba sattunud oleme. Meie ei ela tänase ega homse päeva jaoks, meie peame mõtlema, et meie lapsed ka elada tahavad, ja kui seda silmas peetakse, siis ei ole praegune rukkikaitse mitte kitsa ringkonna huvide kaitse, vaid see on ühtlasi ka riiklik küsimus. Ma julgen ka öelda, et tollide peale ei saa nii üle pea vaadata ja kõnelda, vaadake, kõik muu, mis mujal maailmas on tehtud ja järele katsutud, on tühine, meie võime uut teha, võime uue Ameerika leida, ja kes julgeb kuidagi vastu rääkida sellele, mis enamuse vool pooldab, see on kurjusest, see sünnitab ilmaasjata meelepaha ja rahulolematust. Ma arvan aga, kui üks asi hea on, see lööb ennast viimaks läbi, kui see headus enesega mingisuguseid halbtusi kaasa ei too. Ma küsaksin, miks kardetakse nii seda, kui üksikud inimesed üles astuvad ja julgevad mõnest küljest asja eitavalt valgustada. Ei saaks ometi nii kuri olla selle juures, nagu seda täna mõnelt poolt näha on, kus

arvatakse nii ja mitte teisiti. Arvan, et tõsine seaduseandlik töö just seisab selles, et asja olukorda kõigekülgsemalt läbi kaaluda, otsida seda keskteed, lepitades üksikuid voole. Seepärast eelnõu § 5. juurde tagasi tulles pean tähendama, et kui seda nõnda vastu võtta, nagu seda on ette pandud, siis see ei sünnita peale halbtuste mitte midagi. Sellega avatletakse kodanikke oma kohustusi unustama, ja meie ei näe siis Eestis midagi muud, kui ainult kohuste mitterätkest. Näeme seda juba praegugi küllaldaselt, näeme, kui raske on riigil kätte saada kodanikkudelt seda, mis nad omalajal riigilt saanud on, ja mida suuremad on need summad, seda raskem on isegi jaoliselt midagi kätte saada. Väike mees katsub veel kuidagi oma kohustustele järele tulla, suurte summade võlgnikkude arved on aga enamasti kõik külmanud. Võib vist kindlasti öelda, kui alguses kohe seda viit senti kätte ei saa, siis pärast riik seda küll enam ei näe, sest suurte sissetoodud tagavarade juures teevad need viis senti suured summad välja. Ometi oleme meie suurtööstuses tõsise õpetuse saanud, kus meie noorel riigil niipalju kaotada tuli antud laenude näol. Meie teame, et praegune Pikalaenu pank on sisuliselt mitte midagi muud, kui suur surnuaed, vaatamata selle peale, et kõik summad, mis riigi poolt on ettevõtete peale antud, on antud ainult heas usus. Mina ei taha halb prohvet olla, loodame, et kõik hästi läheb. Kuid minul on siiski kahtlus, et praeguse viljamüügi seadusega tuleb suuri summad riigil kaotada. Mina isiklikult arvan, et tuleb nii mõnigi uus grupp, kes tahab vahemees olla viljaostmise juures, ja siis öeldakse, meie tegutseme riigi huvides, andku riik raha selleks, mispärast peaksime meie seda omast taskust andma, pealegi, seda ei ole, riik andku krediiti. Ja siis tuleb jällegi üks ajajärk, kus riik uuesti sajad miljonid kaotab, need järeldused langevad aga kodanikkude peale. Ma küsiks, kas põllumajanduse kaitseks on valitud kõige parem tee praeguse eelnõuga. Kui aga juba minna seda teed mööda, siis parandame, mis parandada laseb. § 5. laseb aga enast parandada. Kui § 5. jätame selle lühikese lause sisse, siis võib see asja väga halvaks teha. Siin on selleks tõsine kartus.

Kui ma julgen seda ettepanekut teha, siis tahan ma sellega ära hoida need nähtused, mille all kõik meie, kodanikud, kord juba oleme kannatanud, kus riik suuri summad välja andis üksikutele ettevõtetele, mida ta enam ei näe; muist neist ettevõ-

tetest neelavad veel praegu riigilt võimatuid summad, neid antakse.

O. Kask (töer): Arvasin siiski tarvilikuks härra Johanson'ile paari sõnaga vastata. Ma arvan, et see on päris selge, et meil ei ole tarvis hakata üksikasjalikult seda probleemi lahendama, mis väga põhjalikult kaalutud rahaasjanduse komisjonis. Kas tõesti on tarvis siin elementaarset teeravilja kaitse mõistet selgitama hakata? Ma arvan, teie teate väga hästi, et väikepõllupidajad ja linnarahvas on sellega rahul, et see korraldus tehakse. Kui põllupidaja oma tarviduseks ei hakka rukist maha tegema sellepärast, et ta praegu tõesti dumpingu tagajärjel väga odavalt vilja saab... (V a h e l h ü ü d e d.) Siis peab iga tööline ja iga väikepõllupidaja tulevikus juurde maksma. Muidugi on teil kerge teha demagoogiat, sest kõigile ei ole selge, mispärast üldse majandusele seda kaitset tarvis on. (V a h e l h ü ü e: Viljahind oleneb ilmaturust.) Mitte ainult ilmaturust! (V a h e l h ü ü d e d.) Kes praegu jälgib ja loeb ilmamajanduse arenemist, siis see teab, et dumpingud ka lõppeda võivad, et näiteks Saksamaa kaua preemiamaksu ei maksa, see võib lõpetatud saada. Kui niisugune olukord tekib, siis peab ette kujutama, et igal ühel kallimat hinda maksta tuleb kui praegu, kust võetakse siis need miljardid sendid, mis vilja sisseveo peale lähevad. (V a h e l h ü ü d e d.) Katsuge väikeses riigis siis majandus tasakaalu viia! Põllumajanduse riik peab kõige rohkem katsuma, et tema pearahvamajanduse haru aitaks kindlustada meie krooni püsivuse. Kes garanteerib sarnases olukorras meie krooni püsivuse, ta võib langema hakata. Siis kannatab töörahas ja keskmine kiht kõige rohkem selle all. See on kõikidele kihtidele väga tähtis, eriti keskkihidele, väikepõllupidajatele, et kaitseküsimus lahendatakse nii, et see meie riigi huvides hea on ja ajutise dumpingu vastu kaitset annaks. Meie ei või oma põllu- ja viljapinna vähendamisele üle minna, mis meile kardetavaks võib üldmajanduslikult saada.

Aruandja O. Suursõõt (lõpusõna): Rahaasjanduse komisjonis oli see küsimus üksikasjalikult arutusel ja võeti II lugemisel umbes samasuguses redaktsioonis vastu, nagu rkl. Teemant esitas. Kuid III lugemisel komisjon, ära kuulates valitsuse esindajate seletusi selles asjas, missugused tagajärjed võivad sel olla, ja mis meie sellega võiksime kaalule panna, kui valitsuse käest võimaluse ära võtame praegu ole-

masolevaid ladusid tulevase sisseveo arvele arvestada, võttis komisjon võrdlemisi suure häälteenamusega siiski selle paragrahvi selles redaktsioonis vastu, nagu ta esitatud. Seepärast ei saa rahaasjanduse komisjoni nimel härra Teemandi poolt tehtud ettepanekuga ühineda.

Juhataja: Rkl. Teemandilt on järgmine ettepanek § 5. kohta:

§ 5. Käesoleva seaduse maksimahakkamisel võetakse arvele äriks otstarbeks olevad rukki ja rukkijahu tagavarad.

Rukki ja rukkijahu hinna korraldamiseks Vabariigi Valitsus maksustab need tagavarad riigi kasuks mitte üle 5 sendi kilogrammilt.

J. Teemandi ettepanek lükatakse tagasi 37 häälega 14 hääle pooltolemisel.

§§ 5—7 võetakse vastu.

Koosolek lõpeb kell 23.43 min.

Õige.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

12. Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Maakomisjoni aruandja J. Klesment.

Üldkomisjoni kaasaruandja M. Pung.

Võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri, §§ 2, 8 ja 10 ning sissejuhatus.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

13. Järgmise koosoleku määramine.

Juhatus ettepanekul otsustatakse pidada järgmine koosolek laupäeval, 12. juulil s. a., kell 0.05 min. (Päevakord vaata otsuste protokoll nr. 81, lisa nr. 13.)

Juhataja: Päevakord on läbi, lõpetan koosoleku.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhatajad (allkirjad).

